Dolai di Vrcovich

VENCESLAO RZEWUSKI

CRACOVIÆ CASTELLANO,

PRINCIPI

SENATUS POLONIARUM,

SUPREMO OLIM REGNI, ET REIPUBLICÆ

DUCI

A CIVIBUS NUNCUPATO

AMOR POPULI

EPICEDIUM.

Quos, heu! dilecti mors insperata Parentis
Perculit, & luctu nimium demersit acerbo,
His dicat

Obsequii in signum
FRANCISCUS DOLCI DE VISCOVICH
Præsbyter sæcul.

WACŁAWOWI
RZEWUSKIEMU
KRAKOWSKIEMU KASZTELANOWI
XIĄZĘCIU
SENATU POLSKIEGO
WIELKIEMU KORONNEMU KROLESTWA y RZECZYPTEY
HETMANOWI
MIŁOSCIĄ LUDU
OD WSPOŁ OBYWATELOW NAZWANEMU
ZAŁOBNE PIENIE.

Mow do tych; co w lubego, ach! zbyt prędkim zgonie
Oyca; łzami przeięte, Synow Serce tonie.

PRZEŁOZENIA NA WIERSZ OYCZYSTY
X. C. ZAPOLSKIEGO S. Piar.

O D E

INsensa mœsto Fata Senatui
Tollunt acerbo Te quoque funere,
Cui jura Libertatis imo
Semper erant, populusque cordi.
Degens avarorum procul agmine,
Vanisque luxus moribus abstinens:
Tu dona turbanti quietem
Largus opum Scythiæ dedisti. (1)
Te sive magnus dogmata Tullius,
Et plena fandi dicta scientiæ;
Artem regendi sive sacra
Ipse Plato docuit sub umbra.
Plerumque Reges flectere, & agminum
Duces, decoro pulvere sordidos
Bellorum, & adversas in ipsa (2)
Urbe equitum, peditumque partes.
Non sic Deorum cœtus Apollinem
Plectro canentem prælia suspicit;
Ut Te Patres acri pro avitis
Juribus eloquio tonantem,
Quum urbem videres milite non suo
Cinctam, manu bellum gerere extera,
Ut victa, seu victrix perennes
Serviat hinc aliis in annos.
Dux magne, Regum Progenies, tuam (3)
Firmo fidem ne dimoveant gradu
Hostes minis, duram senectæ
Pauperiem, exiliumque passus. (4)
Natus tibi hæsit firmior Hadriæ
Tunc rupe, quam frustra aggreditur Notus;
Septemque miratæ Trionum (5)
Vivere utrumque ab utroque brumæ.

Quo-

O D A

ZAwiſne ſtroſkanemu Senatowi wrogi;
Toż iuż y Ciebię znoſzą? przez Zgon Zycia ſrogi,
Ktoremu wſkroś przeięły Serca wnątrż, uſtawy
Wolności Narodowey, y Wiary wzor prawy.
Korzyſtaiących z Kraiu, unikaiąc Gminow,
Ani ſię do prożnego zbytku biorąc czynow,
Tyś ieſzcze dał Oyczyźnie, ſzczodry hoyne dary,
Gdy iey Swobodę dzikie wzruſzały Tatary. (1)
Czyliś od Tulliuſza wielkiego wymowy
Pełnemi w umieiętność uczony tchnoł ſłowy.
Czyliteż ze świętego od Platona cienia
Przeiąwſzy wnet Naukę, o Sztuce Rządzenia
Umiałeś nią częſtokroć przeniewalać Krole,
Y ozdobnym zbrudzone pyłem, w Szyku kole
Woyſk Hetmany, alboli w ſamych rozrożniony
Murach Miaſta, Stan Jazdy, y piechotne ſtrony. (2)
Nie tak Apollinowey, Bogow zgromadzenie
Dziwi ſię Lutni, woien gdy wygrawa Pienie,
Jak Twoiey obſtaiącey o Prawa wymowie,
Dawali dank ſędziwi, w Kraiu Wſpołoycowie.
Gdyś widział że Stolicę, nie ſwoy Wodz otacza
Obca ſię Ręka w Woynie Narodowey zbracza,
A czyli Kray Zwycięzca, czyli pokonany,
Jść muſi w pożnoletney Niewoli Kaydany.
Wielki Hetmanie! Krolow Potomku! aby Cię (3)
Więc groźbą, w kroku cnoty, ſtoiącego wrycie,
Nieprzyiaciel niewzruſzył; Rzekłeś: Toć y wolę
Przykre Starcom uboſtwo, ponieść y Niewolę. (4)
Syn Twoy do Ciebię y w tym przywiązał ſię razie,
Stałość w Młodym dziwnieyſza! niż w Hadryiſkim głazie.
A ſiedm lat z obopulną żyiąc z Tobą dolą, (5)
Znoſił Oyczyzny, Oyca, y Swoią Niewolą. Do-

Quocunque vatem Te tulit impetus
Laudes Polonas carmine persequi, (6)
    Intacta sacrarunt apricos
    Pieridum Tibi prata flores.
Nunc alta tristis jura silentii
Venere, Lethumque: heu! ubi nobilis
    Vox, & triumphalis tubarum
    Clangor, Apollineumque plectrum?
Luxere passo crine Poloniæ
Cum Rege Patres, Te sibi funere
    Raptum, Lares castis amici
    Vatibus, Aoniæque sylvæ;
Et tecta caris hospita civibus,
Natique magnis dotibus inclyti:
    Nati diu nostris futuri
    Historicis decus, & Poetis,
Luxere; Sed luctu haud redeat sonus,
Vanæve rursum sanguis imagini;
    At mens beatorum perrerans
    Jam nemora, Elysiasque valles:
Mens, o! suavi flamine pasceris
Veris recentis, visere gestiens,
    Qua parte Zamoski vagetur,
    Quæ loca Zolkevium morantur, (7)
Umbrasque Radzwil. Jam Tibi proximus
Astat Parens, qui cedere nescios
    Stravit manu Svecos, verendus (8)
    Consiliis, Tacitusque dictus
Gaudens supremum dividis aerem,
Cursuque pennas fulminis anteis,
    Lauro ut coronatas tuorum
    Suspicias facies Avorum.

Jam

Dokąd Cię tylko wieſzcze uniosły zapędy,
Pochwały Polſkie wierſzem nucącego, wſzędy (6)
Poświęcone dla ſiebie, znalazłes uſtaſne,
Pieryiſkie Ogrody, w Kwiaty nietykane.
Dziś głębokie ſmutego Milczenia Cię Prawo
Zachodzi, y Smierć; Przebog! toż iuż y Buławą
Przez odgłos Trąb zwycięzkich, y Mowcy uſtanie
Y wieſzczych Apollina, wyrokow dawanie.
Zalali ſię ſtrugami łez rzewnych nad Tobą,
Krol y Oycowie; grubą odziani żałobą.
Wydartego Cię ſobie, przyiazny Kray cały,
Progi Bogow, y Grotty Aońſkie płakały.
Y w lubych dla Cię domach przyiemni Ziomkowie,
Y nieodrodni Twoich zaſzczytow Synowie,
Synowie! ktorych na Cześć, Twoią też potomną,
Dzieie naſze y Pienia, nigdy niezapomną;
Płakali Cię! lecz łkaniem tym, Duch y Krew oby!
Wrociły ſię nam ieſzcze, Twey iuż czczey Oſoby.
Ty zaś Duſzo; ktorą to, Elizeyſka łąka
Słodkim napawa zdroiem, y w gaiu ſwym błąka
O Duſzo uwielbiona! ktora nowey wioſny
Wiecznie zaczynaſz okrąg obchodzić radoſny,
Lub w ſtronach, w ktorych wielki Zamoyſki zoſtawa,
Lub w ktorych Zołkiewſkiego mieyſcach ieſt zabawa,
Y Cienie Radziwiłow. O to bliſki Ciebię (7)
Staie Ociec; ten ktory, niezwrotnych w potrzebie
Gnębił ſwą ręką Szwedow, ſam nieporuſzony,
Możny y w Radę z tąd też, Tacytem rzeczony. (8)
Oſtatnim więc ochoczy tchem dzieliſz ſię z niemi,
Y piorami uprzedzaſz wiatr byſtrolotnemi,
Ażebyś upatrywał Przodkow Twoich ſkronie
Laurami uwięczone, y świetne w Koronie.

Jam Te beatis ſedibus audiens
Seſe vocantem ſolicita prece
Avus volat, mox Jam Sobieski (9)
Auſtriacis celebres in oris.
Quod non atroci funere concidit
Obeſſa diris Thracibus Auſtria: (10)
Ipſi periclis, & labore
Innumero meruere palmas.
O nata fauſtis omnibus dies,
Qua, diſſoluta cladis imagine,
Gazas anhelantes, & Urbem
Impavidi pepulere Thracas.
Teſtis mearum Danubius ferox
Sententiarum, & ſanguine Thracio
Savus redundans, tot ſuperba
Sarmaticæ monumenta pugnæ.
Arces tot ereptæ hoſtibus Hungari, &
Tot digna ſacro prælia carmine;
Quin ipſe diffuſos ferocis
Tartariæ populavit agros (11)
Dextræne notam jungere dexteram
Juvat, Propinqui? fataque fœderis
Narrare, ſermoneſque veſtros
Conſiliis, animiſque plenos?
Manes beati! vos proprior Deus
Puro ſolutos afflat anhelitu:
Nos thure lucentes ad aras,
Nos lacrymis decoramus Urnam.

ANNO-

Już Cię dosłyszał Dziad Twoy, w świętym posiedzeniu,
W iak miłym się o Niego pytasz powtorzeniu,
Już leci; iuż przed Tobą y Sobieski staie, (9)
Co swą sławą Rakuzkie zaszczycili Kraie.
Że ieszcze srogim Ciosem, Jmie Austryakow, (10)
Od dzikich nieupadło, obsaczone Trakow,
Jch odwagą ich męstwem, unikło tey klęski,
Jm należy ztąd Rożczka, y Wieniec zwycięski.
O! dniu dla wszystkich dobrych pomyślnie zdarzony,
W ktorym nieulęknieni, na bezdrożne strony
Dyszącą iuż nad Miastem, y iego skarbami
Zgubę, z rozpierzchnionemi zagnali Turkami.
Swiadkiem ty iesteś wszystkich tych dzieiow Dunaiu,
Y Sawo, Tureckiego wzbrana Krwią Szaraiu,
Ktora się nad swe nurty, tym wynosząc prawie,
Sarmackich bitw pamiątki, dochowuiesz sławie.
Y tyle Twierdz Węgierskich, co są odzyskane
Z Nieprzyiacioł; lub zwycięstw, ktore opiewane
Zdolnym powinny Rytmem być, iako y one
Rozległe Turkow pola; mieczem spustoszone. (11)
Do znaiomey się tedy Ręka Ręki bierze
By pomowic z Pokrewnym? iakowy przymierze
Oyczystego los miało związku; a tak zdrową
W Męstwo y Radę, y tu bawić się rozmową.
O! Dusze święte; gdy Was opuściwszy troski
Sam tylko czysty zbliska, ożywia Duch Boski,
My wonnemi Ołtarze iasne Kadzidłami,
My wiecznie ozdabiamy, Trunny wasze łzami.

ANNOTATIONES
ejuſdem in Odam.

(1) Quum nuntiatum ei fuiſset, Tartarorum Principem cum centum viginti millibus hominum ad impetum in Poloniam faciendum contendere, ſexcenta milia florenorum quam celerrime illi dono miſit, & Rempublicam deſtitutam fœdere, milite, aliiſque ſubſidiis, quæ ad propulſandos hoſtes atque infringendos uſui ſunt, omni prorſus metu, moleſtia, & damno liberavit.

(2) Cum belli laude non inferior fuiſſet, quam Pater, ad eam laudem eloquentiæ gloriam adjecit. Ita excelluit dicendo, ut confœderationem Chelmenſem, quæ animos omnium ad bellum civile incendebat, ſermonibus penitus extinxerit, eoque tranquilitatis cives perduxerit, ut nihil detrimenti Reſpublica cœperit.

(3) Familiam *Rzewuſki* regnaſse in Polonia ante illam *Piaſt* conſtat ex Diplomate Uladislai Filii *Jagellonis*, & litteris ejus majoribus a Rege Jo. *Sobieſki* ſcriptis, ut videre eſt apud *Damaſcenum in Zodiaco Cæli Sarmatici*

(4) In Comitiis Anno 1767. fuit a Ruſſis captus, ductuſque in Moſcoviam, ubi ſexennio circiter una cum Filio captivitatis tulit ærumnas.

(5) *Severinus* natu minimus, modo Dux Exercitus Regni. Singularis & animi, & prudentiæ, & eruditionis vir.

(6) In Poeticis ipſum excelluiſse plura ejus, quæ ſuperſunt carmina teſtari poſsunt

(7) Recenſentur *Zamoſki*, *Zolkiewſki*, *Radziwil*, aliique ob optimum hæreditatem, omnique patrimonio præſtantiorem, quam ſuis reliquerunt, gloriam virtutis, rerumque geſtarum

(8) *Stanislaus Matthæus* ſupremus Regni Dux, qui ad laudes a majoribus acceptas addidit ſuam. Bellicam gloriam inſigni victoria partam ad Petricoviam, & Kaliſz, conſiliis adeo cumulavit, ut *Tacitus Poloniæ* diceretur. Legationes quoque perdifficiles ea fidei, ac ſolertiæ laude perfecit, ut opinionem prudentiæ, quam de ſe in animis omnium excitaverat, abunde confirmaret.

(9) *Stanislaus Florianus* Poloniæ Quæſtor, Theſauri nempe Diſpenſator. Tanti eum habebat Rex Jo. Sobieski, ut ſparſo ejus mortis falſo rumore ob vulnus, quod ſumma contentione dimicans in obſidione Viennenſi acceperat, militibus ingemiſcens dixerit: *ego meum ſcutum perdidi, nudo corpore pugnabo: me ſequimini.*

(10) CCXL milia Turcarum Viennam cinxerant obſidione anno 1683.

(11) In vita, quam Jaroſzewicius edidit hujus CL. Viri, habemus, ita ab eo fuiſse protritas Barbarorum turmas, ac profligatas acies, ut *Tártarorum Flagellum* diceretur; Principem autem illorum, ut tot, tantaſque clades Religionis ſpecie obnuberet, ſolitum fuiſse dictitare, *ſe a Duce Rzewuſki magis oratione, quam virtúte vinci; ſcire enim eum interdiu novies Deum orare, ſe vero ter.*

PRZYPISKI

Do teyże Ody.

1 GDy mu ożnaymiono, iż Han Tatarski ze stu dwudziestu tysiącami Ludzi, na w targnienie do Polski dąży, Sześćkroć stotysięcy Złotych iak nayprędzey iey posłał darem, y Rzeczpospolitą bez przymierza, Zołnierza, y innych zostaiącą posiłkow, ktore do odstręczenia y pokonania Nieprzyiaciela są potrzebne, ze wszelkiey boiaźni, trosku, y szkody oswobodził.

2. Woienną sławą nieustępuiąc prawie Oycu, do tey chwały, wymowy także przydał zaszczyt. Tak zaś w mowieniu słynoł iż sprzymierzenie Chełmskie, ktore do Woyny domowey inszy stuch umysty podniecało, mowami swoiemi ugasił, y do tey spokoyności Ziomkow przywiodł, że nic ztąd uszczerbku Rzeczpospolita nieodniosła.

3. Ze Familia *Rzewuskich* Panowała w Polszcze przed ową Piasta, iawno to iest, z Dyplomatu Syna *Jagiellońskiego* Władysława, y Listow do Jego Przodkow od Krola Jana Sobieskiego pisanych, iako widzieć można *u Damascena w Zodyaku Niebą Sarmackiego.*

4. Na Seymie Roku 1767. był od Moskalow poymany, y do Moskwy uwieziony, kędy Sześć lat blisko, razem z Synem przykre Niewoli znosił trudy.

5. *Seweryn* naymłodszy, dzisiay Hetman Polny Koronny, Mąż w rostropność, Umyst, y Naukę wyborny.

6. W Rymotworstwie zaszczyconym okazuią go wielorakie, ktore się ponim pozostaią Wiersze.

7. Wyliczaią się *Zamoyscy*, *Zołkiewscy*, *Radziwiłowie*, y inni dla znamienitych dziedzictw, y nad wszelką dziedzinę zacnieyszych Cnot zaszczytow, y Spraw dzielnych, ktore potomkom swoim zostawili.

8. *Stanisław Maciey* Wielki Hetman Koronny, ktory do Zalet od Przodkow wziętych, przydał swoie. Woienną Sławę pamiętnemi pod Piotrkowem y Kaliszem nabytą Zwycięstwami, Radą tak dalece dopełnił, iż *Tacytem Polskim* był nazwany. Poselstwa także po wielu Dworach nader trudne, z tą sprawnością y chwałą biegłości odprawił, iż zdanie o swoiey powzięte Rostropności, ktore we wszystkich umystach był wzniecił, zupełnie potwierdził.

9. *Stanisława Floriana* Podskarbiego Wielkiego Koronnego tak wielce u Siebie poważał Jan Sobieski, że gdy się o śmierci Jego płonna była rozeszła pogłoska, z Rany ktorey; z niewypowiedzianą natarczywoscią biiący się, przy obleżeniu Wideńskim, był dostał; Krol westchnowszy rzekł do Woyska: *Straciłem moią Tarczę; otwartym mi się ciałem bić przychodzi; idźciez za mną.*

10. Dwakroć czterdzieści tysięcy Turkow obległo było Wideń Roku 1683.

11. W Zyciu tego Zacnego Męża, wydanym przez Jaroszewicza mamy: iż tak od niego były ztarte Barbarzyńcow Roty, y zbite ich Szyki, że się *Tatarskim Pogromem* nazywał. Han zaś onychże, aby tak wielkich y tyle Klęsk odniesionych, wiary pozorem był pokrył; zwykł był mawiać, *Rzewuski więcey modlitwą niż mestwem Zwycięża, bo iak się dowiaduię, On się po dziewięć razy na dzień a ia tylko po trzy modlę.*

